

TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ ETİK YÖNETMELİĞİ*

İçindekiler

GİRİŞ

ETİK İLKELER

I. GENEL ETİK İLKE VE KURALLAR

1. YETKİNLİK / YETERLİLİK
2. YARARLI OLMAK VE ZARAR VERMEMEK
3. SORUMLULUK
4. DÜRÜSTLÜK
5. İNSAN HAKLARINA SAYGI VE AYRIMCILIK YAPMAMA

II. ÖZEL ALANLARLA İLGİLİ ETİK KURALLAR

6. EĞİTİM
7. TERAPİ
8. DEĞERLENDİRME
9. ARAŞTIRMA

III. ETİK MESELELERİN ÇÖZÜLMESİ

*TPD İstanbul Şubesi Etik Komisyonu tarafından hazırlanan taslak yönetmeliğin ilk hali, Yard. Doç. Dr. Yeşim Korkut, Yard. Doç. Dr. Serra Müderrisoğlu ve Dr. Melis Tanık tarafından düzenlenmiştir. TPD Etik Kurulunun uzun süreli çalışmaları sonucunda, TPD Üyelerinin görüşlerine sunulan metne, önerilen son düzeltme isteklerinin Etik Kurul tarafından tekrar gözden geçirilmesi ile 15 Kasım 2003 tarihinde son şekli verilmiştir. Yönetmelik 18/Nisan/2004 tarihinde yapılan TPD Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ ETİK YÖNETMELİĞİ

GİRİŞ

Türk Psikologlar Derneğinin Etik Yönetmeliği, psikoloji mesleği ve biliminin standartlarını belirlemek ve bu standartları en yüksek düzeyde uygulayıp, korumak için vardır. *Etik İlkeler* meslektaşların ortak değerlerini belirler. Psikologlara günlük uygulamalarında, kendilerini değerlendirmeleri ve planlama yapabilmeleri için yardımcı olur ve topluma sunacakları hizmetler için zemin hazırlar. Ayrıca, psikologların karşılaştıkları etik ikilemleri çözebilmeleri için yol gösterir. İkelere uyup uyulmadığını değerlendirme olanağı vererek hem meslektaşları, hem de hizmet verilen kişi ve toplumu korur. *Etik Kurallar* ise etik ilkelerin uygulanabilir olmasını sağlar. Karşılaşılabilecek etik ikilemler durumunda izlenebilecek olası yolları tanımlar.

Meslek etiğinin birbiri ile bağlantılı beş temel ilkesi bazen çözümü zor çatışmalar içeren durumları ortaya çıkarabilir. Buna *Etik İkilem* denir. Etik ikilemlerin değerlendirilmesi dikkatle yapılması gereken bir süreçtir. Bu süreç, gerekirse meslektaşlara danışmayı ve etik ilkeler arasındaki yarar-zarar dengelerini iyi değerlendirmeyi gerektirir. Bu durum her zaman kolay olmayabilir. Etik ilkelerin çatışması durumunda son kararın verilmesi ve ona uygun davranılması psikoloğun sorumluluğudur. Bu karara varmadan önce bazı ilke ve kurallara öncelik tanınabilir.

Etik sorun eğer açık ise; uygun etik ilkeler ve kurallar belirlenir. Bu bize harekete geçme olanağını verir. Buna *Etik Karar Verme Süreci* denir. Eğer, etik ikilem bazı ilkelerin birbiri ile çatışmasına neden oluyorsa; psikolog kendi içinde bir değerlendirme yapar ve meslektaşlara danışır. Bunların sonucunda da karara varamıyorsa; Etik Kurula başvurur. Bu sürecin sonunda ortaya çıkacak kararın sorumluluğu psikoloğa aittir.

Etik karar verme sürecinde şu aşamalar bulunur:

- Etik sorunun ve gerçekleştiği bağlamın belirlenmesi
- Olası eylem seçeneklerinin belirlenmesi
- Bunların her birinin kısa ve uzun erimli yarar ve zararlarının belirlenmesi
- Tüm ilke ve kuralları değerlendirip, eylem olasılıklarından birinin seçilmesi
- Bu yönde harekete geçilmesi ve sonucun sorumluluğunun alınması
- Bu eylemin sonucunun değerlendirilmesi
- Eğer sorun çözülememiş ise diğer olasılıkların devreye sokulması.

Etik Yönetmeliğinin amacı sadece meslektaşları yargılamak değil; meslektaşlara kendilerini geliştirmeleri için destek olmak ve yol göstermektir. Etik Yönetmeliğinin bir başka işlevi de meslektaşların etik sürecini mesleki yaşamlarının bir parçası haline getirmeleridir. Ayrıca, psikolog meslektaşlarını da etik ilkeleri sürekli kullanmaya özendirir.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

I. GENEL ETİK İLKELER VE KURALLAR

1. YETKİNLİK /YETERLİLİK

Psikolog, uluslararası standartlar düzeyinde ve T.C. Psikologlar Meslek Yasasının (yasalaştığında) ve Türk Psikologlar Derneği'nin gerekli gördüğü koşullara uygun yasal eğitimi alıp yetkinliğini elde etmek ve en yüksek düzeyde tutmaya devam etmek sorumluluğunu alır. Kendi kişisel ve profesyonel özellikleri ve becerileri ile geliştirmesi gereken yönlerinin bilincine varmaya çalışır ve kendini geliştirmek için uygun adımları atar. Psikolog, bu farkındalık doğrultusunda belli bir görev üstlenirken gerçekçi bir şekilde kendi yetkinliğini değerlendirmekle yükümlüdür.

1.1 Yetkinlik ve Yetkinliğin Sınırları

Psikolog, uluslararası standartlara, T.C.'nin Yükseköğrenimle ilgili yasalarının öngördüğü eğitim veya denklik koşullarına göre verilen, T.C. Psikologlar Meslek Yasasının ve Türk Psikologlar Derneği'nin koşullarına uygun yasal eğitimi alıp yetkinliğini elde eder ve sadece yetkinliğini elde ettiği alanda eğitimi, kişilik özellikleri, deneyimi ve becerileri çerçevesinde çalışır.

1.2 Yetkinliğin Korunması ve Geliştirilmesi

Psikolog, yetkinliğini korumak ve geliştirmek amacı ile alanı için gerekli olan resmi eğitimin yanı sıra; sürekli olarak alanındaki bilimsel gelişmeleri ve gerekli eğitimleri takip eder ve bunları deneyimi ile birleştirir.

1.3 Yetkinliğini Değerlendirmek

Psikolog, kendi uzmanlık alanı kapsamındaki herhangi bir alt uzmanlık alanında herhangi bir çalışmaya girişmeden önce; bu alan için yeterli mesleki bilgi, donanım, deneyime sahip olup olmadığını değerlendirir. Eğer psikolog kendini bu konuda yetkin bulmuyorsa; kendini geliştirmek için eğitim ve/veya süpervizyon alarak çalışabilir. Yetkin olmadığına karar veriyorsa; hizmet alacak kişi ya da kurumu yetkin bir meslektaşına havale eder.

1.4 Çalışmayı Engelleyen Koşullar

Psikolog, işini yapmasını engelleyen kişisel güçlükler yaşadığına (örneğin: bir klinik psikoloğun yas, hastalık, vb. bir sebeple psikoterapiye devam edemediği durumlar) karar verirse; bu durumu etik biçimde çözümlenecek girişimlerde bulunur.

1.5 Etik Farkındalık

Psikolog, Türk Psikologlar Derneği tarafından kabul edilmiş olan Etik İlke ve Kuralları bilmek, ikilemler karşısında hangilerini işleteceğine karar vermek, gerektiğinde etik karar verme sürecini harekete geçirmek ve tıkandığı noktalarda danışmak sorumluluğu olduğunun farkındadır. Bunu gerçekleştirmek için uygun adımları atar.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

2. YARARLI OLMAK VE ZARAR VERMEMEK

Psikolog, psikolojik bilgisini ve yaptığı uygulamaları çalıştığı kişi, ve/veya kuruma en yüksek yararı getirecek şekilde planlar ve onlara zararlı olabilecek durumlardan kaçınır.

2.1 En Yüksek Yararı Gözetmek

Psikolog, hizmet verdiği kişi ve/veya kurumların ihtiyaçlarına uygun ve gelişimlerini destekleyecek çalışmalarda bulunur ve bunları yürütürken hizmet verdiklerinin en yüksek yararını düşünür.

2.2 Zarar Vermekten Kaçınmak

Psikolog, danışan kişi ya da kurumlara, araştırma katılımcılarına, öğrencilere, süpervizyon alan kişilere ve deney hayvanlarına zarar verebilecek eylemlerden kaçınır. Psikolojik bilgi ya da uygulamaları kötüye kullanmaz. Önceden kestirilebilen ve kaçınılmaz olan zararı en aza indirmek için gerekli önlemleri alır, kişileri bu konuda önceden bilgilendirir.

2.3 Kötüye Kullanımdan Kaçınmak

Psikolog, mesleki ilişki içerisindeki rolüne ve kendi kişisel gereksinimleri, tutumları ve değerlerine ilişkin bir farkındalık kazanmak için uğraşır; hizmet verdiği kişi ve/veya kurumun bağlılığını ve güvenini kötüye kullanacak biçimde gücünü ve statüsünü kullanmaz.

2.3.1 Cinsel Kötüye Kullanımdan Kaçınmak

Psikolog, yakınlık ve cinselliğin, hizmet verdikleri ile ilişkisini doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyebileceğinin farkındadır. Bu durumla bağlantılı olarak ilişkinin özelleşmesi ve cinselleşmesinden kaçınır. Çünkü bu tür ilişkiler gerekli mesleki mesafeyi azaltır, profesyonel ilişkiyi zedeler, çıkar çatışması ve kötüye kullanıma yol açabilir ve en önemlisi hizmet verdiği kişiye zarar verir. Sonuç olarak; psikolog, halen hizmet verdiği kişilere cinsel ima ve yaklaşımlarda bulunmaz, onları taciz etmez ve onlarla cinsel ilişkiye girmez.

2.3.2 Diğer Kötüye Kullanımlar

Psikolog bilgi, statü ve sahip olduğu gücü kullanarak; kendi yararları doğrultusunda, danışanların, öğrencilerin, süpervizyon verdiği kişilerin, araştırma katılımcılarının, kurumsal danışanların ve iş yeri çalışanlarının emeklerini ve finansman kaynaklarını sömürmez.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

2.4 Çoklu İlişkiler

(a) Mesleki rolü gereği profesyonel bir ilişki içindeyken; psikoloğun, o kişi ile ek bir rolü üstlenmesi ya da o kişinin yakın ilişkide olduğu başka bir kişiyle ilişkiye girmesidir. Ayrıca hizmet verdiği kişiyle ya da o kişinin yakın ilişkide olduğu bir başka kişiyle gelecekte başka bir ilişkiye gireceğine ilişkin söz vermesi durumları da “çoklu ilişki” kapsamına girer.

Eğer psikolog verdiği hizmet sırasında çoklu ilişki yüzünden nesnellliğini, yetkinliğini ve etkinliğini yitirecekse; ya da hizmet verdiği kişileri sömürecek ve zarar verecek ise çoklu ilişkilere girmekten kaçınır.

(b) Çoklu ilişkiler; psikoloğun yetkinliğini azaltmaması ya da hizmet verdiği kişilere sömürü ya da zarar getirmemesi koşulu ile, etik dışı bir durum olarak değerlendirilmeyebilir (örneğin: bir doğal afet durumunda psikoloğun kişinin hem terapisti olması, hem de aynı kişinin katılacağı eğitsel ve sosyal faaliyetlerde destek vermesi).

(c) Psikolog, farkında olmadan çoklu ilişkilere girmiş ise; bu durumdan etkilenen kişinin çıkarlarını en iyi şekilde gözeterek ve etik ilkelere uygun olarak sorunu çözümlenmeye çalışır.

2.5 Görevini Kötüye Kullanmaktan Kaçınma

Psikolog, bilgisini psikolojik baskı aracı olarak kullanmaz. Bu yönde tehdit unsuru olabilecek eylemlerden kaçınır:

(a) İnsanlardan zorla bilgi almaz ya da insanları itiraf ettirmek için zorlamaz. Araştırma yaparken amacını önceden açıklayarak izinlerini alır (Bkz.: 9.2 Araştırmalarda Bilgilendirilmiş Onam Almak)

(b) Bir insanı, dünya görüşünü, cinsel tercihini, politik, dini ve ahlaki inançlarını açıklamaması, yadsıması ya da değiştirmesi yönünde zorlamaz.

(c) Psikolog, psikolojik bilgisinin başkaları tarafından yukarıda belirtilen amaçlar için kullanılmasını, eğer bilgisi dahilinde ise, önlemeye çalışır.

3. SORUMLULUK

Psikolog, hizmet sunduğu kişi ve/ya da kurumlara ve içinde yaşadığı topluma karşı mesleki ve bilimsel sorumluluklarının bilincindedir. Psikolog, mesleki uygulamalarının nitelik ve sonuçlarından sorumludur; aynı zamanda diğerleri tarafından bir bilim dalının temsilcisi olarak algılandığının da farkındadır.

3.1 Etik Sorumluluk

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul’da kabul edilmiştir.

Psikolog, mesleki uygulamalar içinde etik ikilemlerle karşılaşabilir ve bu ikilemleri çözmekle sorumludur. Bu tür sorunları kendi başına çözemediği durumlarda meslektaşlarından ve TPD Etik Kurulundan yardım alabilir.

3.2 Gizliliğin Korunması Zorunluluğu

Psikolog, çalışması boyunca hizmet verdiği kişi ve kurumlardan edindiği bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür.

(a) Psikolog hizmet verdiği kişi ve kurumlara gizlilikle ilgili sınırları belirtir. Psikolojik faaliyetler sonucunda toplanan bilgilerin ileride ne şekilde kullanılabileceğini bildirir.

(b) Gizliliğin sınırları, koşulların uygun ya da olası olmadığı durumlar dışında mesleki ilişkinin başında açıklanır.

3.3 Elde Edilen Bilgilerin Gizli Tutulması

Kişi ve/veya kuruma ait her türlü bilgi, değerlendirme, görsel kayıt ya da yazılı metinler psikolog tarafından koruma altında tutulur.

(a) Psikolog, hizmet verdiği kişilerin sesini ve/veya görüntüsünü kaydetmeden önce izin almakla yükümlüdür.

(b) Psikolog, elde ettiği gizli tutulması gereken bilgileri, gerekirse; isim ve ayrıntıları saklı tutarak, sadece bilimsel ya da profesyonel amaçlar için profesyonel kişilerle paylaşır, hizmet verdiği kişilerle mesleki ilişki içinde elde ettiği özel bilgileri medyaya açıklamaz, kendisinden psikoterapi hizmeti alan kişilerin medyada teşhir edilmesine göz yummaz. Psikolog yazılı ve sözlü raporda, süpervizyon sırasında ve konsültasyonlarda sadece iletişimin amacına uygun ve gerekli bilgiyi vermekle yetinir.

(c) Psikolog kişiye özgü özel bilgileri, o kişi ya da kurumun ya da velayet sahibinin iznini aldıktan sonra ilgili yetkililere verebilir.

(d) Gizlilik ilkesi şu durumlarda göz ardı edilebilir:

- Hizmet verilenin kendine, psikoloğa ve diğer insanlara yönelik bir zarar vermiş ve/veya verecek olma durumu söz konusu ise.

- Hizmet alanın, 18 yaş altı çocuk veya ergen olduğu, cezai ehliyeti olmayan yaşlı veya özürlü olduğu her türlü kötüye kullanım durumlarında.

3.4 Özel Bilgilerin Eğitim vb. Amaçlar İçin Kullanımı

Psikolog yazılarında, derslerinde, verdiği eğitimlerde ve halka yönelik açıklamalarında

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

danışanlarının, öğrencilerinin, araştırma katılımcılarının, kurumsal danışanlarının ve diğer hizmet verdiği kişilerin kimliklerini açığa çıkarabilecek bilgileri açıklamaz. Bu kural şu durumlarda işletilmeyebilir:

- (a) Koşulların gerektirdiği biçimde kişiyi ve kurumu tanıtıcı bilgiler yeterince “gizlenmiş” ise
- (b) Kişi ve kurum yazılı olarak izin vermişse

3.5 Doğru Bilgilendirme Sorumluluğu

Psikolog mesleki ilişkisini kurarken, hizmet verdiği kişi ya da kuruma çalışmanın koşulları, akışı, bitişi ve takibi hakkında bilgi vererek ve hizmet verilenin onayını alarak bir anlaşma yapar. Psikolog bir değerlendirme ya da bir müdahale yaparken, sonuçları hizmet edilene doğru bir biçimde aktardığından emin olmalı ve bunun sorumluluğunu taşımalıdır.

3.6 Genişletilmiş Sorumluluk

- (a) Psikolog asistanlarına, öğrencilerine, eğitim ve süpervizyon aldığı ya da verdiği kişilere bilimsel ve mesleki alanda etik davranma sorumluluğunu taşır. Bunu yaparken de psikolojik çalışma yöntemlerini, yöntemlerin güçlü ve güçsüz yönlerini, etik ilke ve kuralları öğrenmek ve öğretmek durumundadır (Psikoterapi yapan psikologların sorumlulukları için Bkz: Madde 7).
- (b) Yetkileri dahilinde ise psikolog, kendisi ile çalışan psikologların gerekli eğitim ve donanımına sahip, yetkin kişiler olmasını sağlar.
- (c) Psikolog danışanları yönlendirirken, yönlendirilen kişinin yetkinliğinden emin olmak ve danışanı bu kişinin eğitim, yaklaşım ve uzmanlığına ilişkin bilgilendirmek zorundadır.

4. DÜRÜSTLÜK

Psikolog bilimsel, eğitsel ya da uygulamalı çalışmalarında doğruluk, dürüstlük ve tarafsızlık ilkelerini benimser. Psikolog hizmet verdiği kişileri yanıltmaktan, kandırmaktan, aldatarak zarar vermekten ya da bilerek doğruları gizlemekten kaçınır. Verdiği sözleri tutmaya çalışır ve gerçek dışı belirsiz vaatlerde bulunmaz. Psikolog araştırma, eğitim ve uygulamada dürüstlüğü sağlamak için çalışır. Tarafsızdır; çalıştığı tüm kişi ve kurumlara karşı saygılıdır; tüm çalışma alanlarında kendi rolünü olabildiğince açık tanımlar.

4.1 Kendini Doğru Tanıtma

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

Psikolog aşağıda belirtilen konularda, hiç bir koşulda yanlış, aldatıcı, hileli bildirimlerde bulunmaz.

- (a) Eğitimi, deneyimi ve yetkinliği
- (b) Akademik dereceleri
- (c) Ünvanları
- (d) Bağlı bulunduğu kurum ve dernekler
- (e) Verdiği hizmetler
- (f) Verdiği hizmetlerin bilimsel temelleri ve sonuçları
- (g) Başarı dereceleri
- (h) Ücretleri
- (i) Yayınları ya da araştırma sonuçları

4.2 Doğru Bilgilendirme

Psikolog herhangi bir konuda açıklama yaparken, verdiği bilginin nesnel ve tam olmasını amaçlar. Bunu yaparken psikoloji bilimi ve mesleğine zarar vermekten ya da meslekle ilgili yanlış algılamalara sebep olmaktan kaçınır.

4.3 Maddi Koşullar

Psikolog hizmet verdiği kişi ve kuruma, çalışma öncesinde ya da başında, çalışmanın maddi koşullarına ilişkin bilgi verir.

4.4 Topluma Yönelik Bilgilendirmede Dürüstlük

Psikolog topluma yönelik bilgi sunarken (medya yoluyla ulaşılabilecek her türlü reklam ve demeçler, tanıtım broşürleri ve kitapçıkları, ders notları, özgeçmişleri); kendi çalışmaları, araştırma ve uygulamaları, bağlı olduğu kişi ve kurumlara ilişkin bilerek yanlış, aldatıcı, hileli açıklama yapmaz. Uzmanlığı dışındaki konularda açıklamalarda bulunmaktan kaçınır.

4.5 Kamuya Yönelik Yayın Organlarını Kullanma

Psikolog, kamuya yönelik yayın organlarını kullanırken (radyo, televizyon, basılı yayın, internet vb. elektronik ortamlar); açıklama ve önerilerinin bilimsel temellere oturduğundan emindir ve etik yönetmeliği dikkate alır.

4.6 Reklam Amaçlı Açıklamalardan Kaçınmak

Psikolog, halen hizmet verdiği kişi ya da kurumlardan ya da özel ilişkileri nedeniyle psikoloğun etkisi altında kalabilecek kişilerden kendi yararına reklam amaçlı açıklama istemez.

4.7 Kendi Yararına Hizmet Ortamı Oluşturmak

Psikolog, hizmet talep edilmediği halde kişileri etkileyerek, kendinden ya da çıkar ilişkisi

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

olanlardan hizmet alımına yönlendirmez. Toplumsal afet durumları gibi kamu yararına hizmet verilen bazı özel durumlarda bu kural işletilmez.

5. İNSAN HAKLARINA SAYGI VE AYRIMCILIK YAPMAMA

Psikolog, her durumda insan haklarına ve onuruna saygı gösterir. Yaş, kimlik, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel tercih, etnik köken, din, mezhep, sosyo-ekonomik düzey ve engelli oluşa karşı ayrımcılık yapmaz.

5.1 Hizmet Verilenlere Saygı

Psikolog hizmet verdiği kişi ve/veya kurumun gizlilik, özgürlük ve seçim haklarına saygı duyar ve bunları korumak için gereken önlemleri alır. Yaş, kimlik, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel tercih, etnik köken, din, mezhep, sosyo-ekonomik düzeye ve engelli oluşa ilişkin konularda baskı ve ayrımcılık yapmaz.

5.2 Meslektaşlara Saygı

Psikolog, meslektaşlarının ve diğer profesyonellerin bilgi, bakış açısı, deneyim, sorumluluk ve uzmanlıklarına saygı gösterir. Yaş, kimlik, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel tercih, etnik köken, din, mezhep, sosyo-ekonomik düzeye ve engelli oluşa karşı ayrımcılık yapmaz.

5.3 Kişisel Farkındalık

Psikolog kendi kişisel, kültürel ve sosyal geçmişinin, cinsel tercihinin getirdiği kısıtlamaların çalışmalarını etkileyebileceğinin farkındadır. Bu kısıtlamaların yol açabileceği olumsuzlukları en aza indirmek için uygun adımları atar.

5.4 Uzmanlığını Kötüye Kullanmamak

Psikolog kişilerin temel hak ve özgürlüklerine, onurlarına ve değerlerine saygı gösterir. Uzmanlığını bu kişilere zarar vermek, taciz etmek ve bu kişileri yönlendirmek ve bastırmak için kullanmaz.

II. ÖZEL ALANLARLA İLGİLİ ETİK KURALLAR

6. EĞİTİM İLE İLGİLİ ETİK KURALLAR

6.1 Eğitim Programlarının Oluşturulması

(a) Eğitim veren psikolog, TPD'nin öngördüğü koşulları göz önünde tutarak, kendi yetkinliğini (bkz. Yetkinlik İlkesi ve Kuralları) değerlendirir.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

(b) Hedef kitleye uygun, yeterli düzeyde bilgi ve deneyimi sağlayan bir eğitim programı sunar. Ayrıca uygun kitleye uygun eğitim sağlama sorumluluğunu alır. Yaygın eğitimde T.C. M.E.B'nin mevzuatlarına uygun hizmet verir.

(c) Programı eğitim verirken katılımcılara ilişkin en az kişisel bilgiyi almaya uygun şekilde düzenler.

(d) Eğitim sonrası alınacak olan sertifikanın hedeflediği ve belgelendirdiği bilgi ve becerilerin tam olarak kazandırılmasını amaçlar.

6.2 Eğitim Programlarının Tanımı ve Tanıtımı

Eğitim programından sorumlu olan psikolog, program içeriğinin, eğitim amaç ve hedeflerinin, ücretinin, süresinin ve alınacak olan sertifikanın tüm koşullarını (uygulama, süpervizyon, vb.) ilgilienlere sunar. Dolayısı ile, psikolog sunacağı seminer, eğitim çalışmaları ve diğer derece vermeyen eğitim programlarını tanıtan duyurularında, kataloglarda, broşürlerde ve reklamlarda tam ve doğru bilgi vermekle yükümlüdür .

6.3 Öğretimde Doğruluk ve Nesnellik

(a) Psikolog verdiği dersin içeriğini tanıtırken; derste işlenecek konuları, değerlendirme ölçütlerini ve derste kazanılacak deneyimleri doğru tanıtmak için tüm çabayı gösterir. Herhangi bir değişiklik yapılacaksa öğrencilere bildirir.

(b) Psikolog, verdiği eğitim ve öğretimde doğru ve güncel psikolojik bilgileri sunar.

6.4 Öğrenciyi Kişisel Bilgilerini Açıklamaya Zorlamak

Psikolog öğrencileri, eğitim ve süpervizyon alanları, yazılı ya da sözlü olarak, cinsel geçmişleri, travma ve taciz geçmişleri, almış oldukları psikolojik tedaviler, yakın ilişkileri ve politik tercihlerine ilişkin kişisel bilgi vermeye zorunlu tutmaz. Bu kural aşağıdaki durumlarda işletilmez:

(a) Program ya da eğitim kurumu bunu kabul koşulu olarak ya da programa ilişkin belgelerde bunu açık bir koşul olarak belirtmişse (bkz. II.6.2)

(b) Eğitim alanların sorunları, mesleki çalışmalarını yetkin olarak yapmalarına engel oluyorsa, kendilerine ya da diğer kişilere bir tehdit unsuru oluşturuyorsa; bu tür bilgilere, onları değerlendirmek ve yönlendirmek ya da yardım sağlamak için başvurulur.

6.5 Öğrencinin ve Süpervizyon Alanın Başarısının Değerlendirilmesi

(a) Öğretmen-öğrenci, süpervizyon veren ve alanın ilişkisinde; psikolog başarı ölçütlerini, değerlendirme ve geribildirim sürecinin koşullarını, ilişkinin en başında

ve açık bir biçimde açıklamakla yükümlüdür.

(b) Psikolog, öğrencileri ve süpervizyon alan kişileri katıldıkları program çerçevesinde ve oradaki başarı durumlarına dayanarak değerlendirir.

7. PSİKOTERAPİ İLE İLGİLİ ETİK KURALLAR

7.1 Danışanın Psikoterapiye Bilgilendirilmiş Onamı

(a) Psikolog, yardım için başvuran kişiyi, kendisinin yararlı olamayacağını düşünüyorsa, danışan olarak kabul etmeme konusunda karar verme hakkına sahiptir.

(b) Psikolog danışanı, mümkün olan en kısa zamanda, sağaltım süreci, ücreti, üçüncü şahıslar ile ilgili koşullar ve gizliliğin sınırları hakkında bilgilendirir. Danışanlara sorularının yanıtlanması olanağını sağlar.

(c) Danışan henüz reşit olmamışsa ya da kendi kararını verebilecek koşullara sahip değilse; velisinin/velayet sahibinin onayı alınır. Bu durumda danışanın özerklik hakları olabildiğince göz önüne alınır.

(d) Psikolog, danışanın özgür iradesini tanır ve korur. Bu ilkeye göre, danışan profesyonel ilişkiyi istediği zaman başlatma ve bitirme hakkına sahiptir. Kişinin kendi özgür iradesiyle gelmediği durumlarda bile (çocuklarla çalışırken, yargı kararıyla başlatılan çalışmalar, akut durumlar, vb.), psikolog işbirliği kurmaya çalışır.

(e) Danışanlar, kullanılacak olan yöntem ve teknikler, tekniklerin yararları ve riskleri ve olası diğer yöntemler konusunda bilgilendirilir ve onayları alınır.

(f) Eğer psikoterapiyi yapan kişi uzmanlığını henüz tamamlamamış bir stajyer ise; psikoterapinin sorumluluğu süpervizöre aittir. Danışan, psikoterapinin başında bu duruma ilişkin bilgilendirilir.

7.2 Çift ve Aile Psikoterapisi

(a) Psikolog, yakın ilişki içinde olan birden fazla kişiye (eşler, ebeveynler ve çocuklar, vb.) hizmet verirken; psikoterapinin başında:

- Hangi kişilerin danışan olduğunu ve

- Psikoloğun farklı kişilerle kuracağı ilişkileri açıklığa kavuşturmak için uygun adımları açıkça anlatır. Bu açıklama, psikoloğun rolünü ve sağlanan hizmetin ve psikoterapide elde edilen bilgilerin olası kullanımlarını kapsar.

(b) Psikoloğun muhtemelen çatışma içerecek roller üstlenmesi gerektiği durumlarda (örneğin: aile psikopsikoterapisti boşanma sürecinde bir taraf için tanıklık yapmak zorundayken); bu roller uygun olarak açıklanır ve gerekiyorsa değiştirilir ya da

birakılır.

7.3 Grup Psikoterapisi

Psikolog, grup ortamında birden çok kişiye hizmet sunduğunda; kendisinin ve katılımcıların birbirlerine olan sorumluluklarını, rollerini ve gizliliğin sınırlarını, psikoterapi sürecinin başlangıcında açıklar.

7.4 Geleneksel Olmayan Psikoterapi Ortamları

Psikoterapi ilişkisinin başlangıcından itibaren telefon, e-posta, bilgisayar ortamında karşılıklı görüşme ('chat'), videokonferans vb. ortamların kullanıldığı durumlardır. Yüzyüze yapılan terapide ortaya çıkması beklenmeyen riskleri içinde barındırdıkları için; bu ortamların geleneksel terapi yöntemlerine seçenek olup olmadıkları (örneğin: sözel olmayan ipuçlarının kaybı ile yanlış anlamalara yol açılması, duygusal derinlikle ilgili sorunlar, bu ortamın danışanın en yüksek yararına hizmet etmiyor olması, vb.) dünyada tartışılmakla birlikte, eğer bu ortamlarda psikolojik hizmet veriliyor ise, bu yönetmelikte konulan tüm etik kurallara uyulması esastır. Geleneksel olmayan psikoterapi ortamları doğaları gereği etik kurallardan herhangi birine uymamayı ya da uyamamayı zorunlu kılıyorsa psikoterapi hizmetinin bu ortamlarda verilmesinden kaçınılması gerekir.

7.4.1 Geleneksel Olmayan Psikoterapi Ortamlarında Danışanın Bilgilendirilmesi

Eğer psikoterapi ya da danışmanlık bu ortamlarda uygulanacaksa; danışan (a) süreç, (b) terapist, (c) hizmetlerin yararları ve olası riskleri, (d) riskleri ortadan kaldırmak için alınabilecek önlemler ve (e) bu hizmetler dışındaki olası diğer yöntemler konusunda bilgilendirilmelidir.

7.4.2 Geleneksel Olmayan Psikoterapi Ortamlarında Dikkate Alınması Gereken Etmenler

Psikolog, geleneksel olmayan psikoterapi ortamlarında da yüzyüze hizmet verdiği durumlarda izlediği ilke ve kuralları dikkate almalıdır. Vereceği hizmetin özelliklerini, hizmet sunma yöntemlerini ve gizlilikle ilgili öngörülmesi gereken durumları incelemeli ve uygun etik ilke ve kuralları izlemelidir. İlgili ilke ve kurallar: Yetkinlik ve Yetkinliğin Sınırları (1.1), Yararlı Olmak ve Zarar Vermemek (2.1-2.5), Dürüstlük (4.1-4.7), Değerlendirme (8.1-8.13), Psikoterapi (bütün kurallar, özellikle; 7.1, 7.5, 7.6, 7.7), Gizlilik (3.2).

7.5 Başka Bir Profesyondan Daha Hizmet Alan Bir Kişiye Psikoterapi Yapmak

Herhangi bir ruh sağlığı hizmeti alan kişiye psikoterapi yapmaya karar vermeden önce; psikolog, bu durum yüzünden tedavide ortaya çıkabilecek sorunları ve kişinin yararını göz önünde bulundurur. Psikolog, karışıklık ve çatışma riskini önlemek için bu konuları danışana açıklar; uygun olduğunda, diğer hizmet verenlerle iletişim kurar ve bütün bu bilgileri göz önüne alarak çalışmasına devam eder.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

7.5.1 Duygusal ve Cinsel Yakınlaşma

Psikolog, halen hizmet verdiği danışanlarla (bkz. I.2.3.1), hizmet verilen danışanın yakın ilişkide bulunduğu kişiler ve akrabalarıyla ve eski danışanlarıyla duygusal ve/veya cinsel yakınlık kurmaz.

7.5.2 Psikoterapinin Başlatılması İçin Sakıncalı Durumlar

Psikolog, daha önce duygusal, cinsel yakınlaşmada bulunduğu, karşılıklı çıkar ilişkisine girdiği kişileri psikoterapiye kabul etmez.

7.6 Psikoterapinin Kesintiye Uğraması

- (a) Psikoloğun verdiği hizmet, herhangi bir nedenden dolayı (psikoloğun ya da danışanın hastalanması, yer değiştirme, mali sorunlar, vb.) kesintiye uğrarsa; psikolog, danışana zarar getirmeyecek en uygun seçeneği belirlemekle sorumludur.
- (b) İş ya da sözleşmeye bağlı olarak verilen hizmet sona erdiği durumda; psikolog, hastaların ya da danışanların huzurunu gözeticek şekilde bakımlarının sağlanmasına devam edilebilmesi için gerekli adımları atar.

7.7 Psikoterapinin Sonlandırılması

- (a) Psikolog mesleki ilişkiyi, danışanın artık yardıma gereksinimi kalmadığı, psikoterapinin yarar sağlamadığı ve/veya süregelen yardımdan dolayı danışanın zarar göreceği durumlarda bitirir.
- (b) Psikolog, danışanı ya da danışanın ilişkisi olan bir kişi tarafından tehdit edilir ya da tehlike içeren bir duruma sokulursa psikoterapiyi sonlandırabilir.
- (c) Psikolog, tedavinin bitiminden önce sonlandırma süreci üzerinde durur ve gerekirse olası hizmet verebilecek kişileri önerir.

8. PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRMELER İLE İLGİLİ ETİK KURALLAR

8.1 Değerlendirmenin Temelleri

- (a) Psikolog, uygulama yaptığı örnekleme eşdeğer örneklemler üzerinde güvenilirliği ve geçerliği sınanarak oluşturulmuş değerlendirme araçlarını kullanır.
- (b) Psikolog, değerlendirmeyi yapılandırırken ve uygun araçları seçerken; kullanılan araçların kültüre uygun ve duyarlı olduğundan emin olur. Değerlendirilen kişinin kültürel, sosyal özelliklerinin ve anadilinin test sonuçlarını etkileyebileceğinin farkındadır. Bu nedenle test sonuçlarına ilişkin görüşlerini bildirirken yapılan değerlendirmenin bu özelliklere bağlı olarak ne derecede etkilenmiş olabileceğini

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

bildirmekle yükümlüdür.

(c) Psikolog değerlendirmelerini, önerilerini, raporlarını ve tanıya yönelik ya da değerlendirici izlenimlerini, adli psikolojik davalar da dahil, sonuçlarını kanıtlayacak yeterli bulgu, bilgi ve tekniklerle temellendirir.

(d) Psikolog, bireylerin psikolojik özelliklerine ilişkin düşüncelerini; ancak izlenimlerini ya da sonuçlarını destekleyecek yeterli incelemeyi yaptıktan sonra oluşturur. Böyle bir incelemeyi yapmak tam olarak olanaklı değilse; psikolog çabalarını ve bu çabaların sonuçlarını rapor eder. Sınırlı bilgilerinin, görüşlerinin güvenilirliği ve geçerliği üzerindeki olası etkileri kesinleştirir ve sonuçlarının ya da önerilerinin türünü ve kapsamını uygun bir şekilde sınırlar.

8.2 Değerlendirmelerin Kullanımı

Psikolog değerlendirme tekniklerini, görüşmeleri, testleri ya da araçları tanı ya da araştırmaya uygun bir şekilde uygular, puanlar, yorumlar ve kullanır.

8.3 Danışanın Bilgilendirilmiş Onamının Alınması

(a) Psikolog değerlendirme ve tanıya yönelik hizmetler için danışanın iznini almak zorundadır. Şu durumlar bunun dışındadır:

- Test, yasa ya da yasal düzenlemeler yoluyla istenmişse
- Test, bir kurum ya da eğitimin sıradan etkinliği olarak yapılıyorsa (katılımcıların bir işe başvururken değerlendirmeye kendi istekleriyle katılmaları, vb.)
- Testin amacı zaten kişinin karar verme kapasitesini değerlendirmek ise.

(b) Danışanın iznini alma süreci; değerlendirmenin biçimini ve amacını, ücretleri, üçüncü kişilerin katılımını, gizliliğin sınırlarını içerir. Değerlendirmesi yapılan kişinin soru sorması ve cevap alması için yeterli olanaklar tanınır.

(c) Psikolog, kapasitesinden kuşku duyulan kişilerin iznini alırken ya da değerlendirilmesi yasal merciler tarafından istenilen kişileri değerlendirirken, onların anlayabileceği bir dil kullanarak öngörülen değerlendirme hizmetlerinin biçimi ve amacına ilişkin bilgi verir.

8.4 Test Verilerinin Sunulması

“Test verileri” terimi ham ve ölçeklenmiş puanlar, danışanların test soruları ya da uyarıcılarına verdiği cevaplar ve psikoloğun danışanların inceleme sırasındaki sözleri ve davranışlarıyla ilgili notları ve kayıtları anlamına gelir. Test gereçlerinin danışan

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul’da kabul edilmiştir.

yanıtlarını içeren kısımları “test verileri” tanımına dahildir. Test verileri danışana verilmez. Danışanın izni olursa, başka uzmanlara verilebilir. Psikolog, danışanı ya da başkalarını zarardan korumak için ve test güvenilirliğini sağlamak için test verilerini sunmaktan vazgeçebilir. Test verilerini kullanmada yetkin olmayan kişilere bu bilgileri vermekten kaçınır.

8.5 Test Hazırlamak

Psikolog, kültüre uygun değerlendirme araçları geliştirir. Bir değerlendirme aracı hazırlarken; test deseni, standardizasyonu, güvenilirliği, geçerliği, yanlılık durumunun azaltılması ya da ortadan kaldırılması ve kullanım önerileri için uygun psikometrik işlemleri kullanır ve belgeler. Uyarılama yapılan testlerde de bu değişkenler dikkate alınır.

8.6 Değerlendirme Sonuçlarının Yorumlanması

Psikolog, değerlendirme sonuçlarını yorumlarken; yorumlarının doğruluğunu azaltacak ya da vardığı yargıları etkileyebilecek test etmenlerini, değerlendirmenin amacını ve değerlendirmeye alınmış kişilerin niteliklerini (görme kusuru, dil, kültürel farklılık, vb.) dikkate alır. Kendi yorumlarının sınırları ya da doğruluklarına ilişkin önemli derecede kuşkuları varsa, bunları belirtir.

8.7 Niteliksiz/Yetkisiz Kişiler Tarafından Değerlendirme

Psikolog, psikolojik değerlendirme tekniklerinin niteliksiz kişilerce kullanılmasına izin vermez. Yalnız, eğitim amacı taşıyan, süpervizyon altındaki çalışmalar buna dahil değildir.

8.8 Geçerliliğini Yitirmiş Testler ve Test Sonuçları

Psikolog, değerlendirmelerini ya da müdahale kararlarını ya da önerilerini, güncel amaçlar açısından eskimiş ve işlevselliğini yitirmiş bilgi ve test sonuçlarına dayandırmaz.

8.9 Test Puanlaması ve Yorumlama Hizmetleri

Psikolog, ister testleri kendisi puanlasın ve yorumlasın; ister otomatik yapılsın ya da diğer tür hizmetlerden yararlansın; uygulama, yorumlama ve değerlendirme araçlarının doğru bir biçimde kullanılması için gereken sorumluluğu üstlenir. Diğer meslektaşlara değerlendirme ya da puanlama hizmetleri sunacak ise; işlemlerin amaçlarını, normlarını, geçerlik, güvenilirlik ve uygulama koşullarını doğru bir şekilde tanımlar.

8.10 Değerlendirme Sonuçlarının Açıklanması

Psikolog, değerlendirmeye alınan kişiye ya da danışanın yerine atanmış yasal olarak yetkili bir kişiye, kişinin anlayabileceği bir dille sonuçları uygun ve doğru biçimde

açıklar. Psikolog tarafından değerlendirmeye alınan kişiye değerlendirme sonuçlarının açıklanması uygun değil ise (kurumsal danışmanlık, iş alımı öncesinde ya da güvenlik taramalarında ve adli değerlendirmelerde olduğu gibi); bu durum değerlendirme süreci başlamadan önce kendisine bildirilir.

8.11 Test Güvenliğini Koruma

Psikolog, testlerin ve diğer değerlendirme tekniklerinin doğruluğunun ve güvenliğinin korunmasını yasalarla, sözleşmeye bağlanmış yükümlülüklerle uyum içinde, telif haklarını göz önünde bulundurarak ve bu Etik Yönetmeliği'nin koşullarına uygun bir biçimde sağlar.

8.12 Eğitim Amaçlı Değerlendirmelerin Paylaşımı

Test raporları eğitim amaçlı kullanıldığında, değerlendirilen kişinin isim ya da tanıtıcı bilgileri ortadan kaldırılır.

8.13 Testlerin Uygunsuz Kullanımı

Psikometrik özellikleri uygun olsa bile, testler amaçları dışında ve/veya uygun olmayan kişilerle ve durumlarda kullanılmaz.

9. ARAŞTIRMA ve YAYINLAMA İLE İLGİLİ ETİK KURALLAR

9.1 Kurumsal Onay

Psikolog araştırma yapmadan önce kurumsal onay gerekiyorsa; ilgili kuruma araştırmaları hakkında doğru bilgileri sağlar ve onay alır.

9.2 Araştırmalarda Bilgilendirilmiş Onam Almak

Psikolog katılımcıların bilgilendirilmiş onamını alırken; katılımcılara (a) araştırmanın amacı, öngörülen süre ve yapılacak işlemleri, (b) başladıktan sonra vazgeçme hakları, (c) vazgeçmenin olası sonuçları, (d) potansiyel riskler, rahatsızlık ya da olumsuz etkiler gibi kendilerini etkileyebilecek olası etmenler, (e) gelecekteki araştırma yararları, (f) gizlilik sınırları, (g) katılım için teşvikler, (h) araştırma ve araştırmaya katılanların haklarıyla ilgili soruları için kiminle görüşebilecekleri hakkında bilgi verir. Olası katılımcılara soru sorma olanağı sağlar.

9.3 Film Çekimleri ve Kayıtlar İçin İzin Almak

Yapılan kayıtların kişisel bilgileri açığa çıkarması ve zarara neden olacak durumlar yaratması söz konusuysa; psikolog araştırmaya katılanlardan, onları herhangi bir şekilde filme almadan ve kaydetmeden önce izin alır.

9.4 Danışan, Öğrenci ya da Alt konumdaki Katılımcılar

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

(a) Psikolog, öğrenci ya da kendisi için çalışan kişilerle araştırma yaptığı zaman, katılımcı olabilecek kişileri katılımı kabul etmemelerinin ya da araştırmadan geri çekilmelerinin olumsuz sonuçlarına karşı korumak için önlem alır.

(b) Araştırmaya katılım ders gereği fazladan puan sağlayacaksa; katılımcı olabileceklere farklı seçenekler de sunulur.

9.5 Bilgilendirilmiş Onamın Geremediği Durumlar

Psikolog sadece iki koşulda bilgilendirilmiş onam almaktan vazgeçebilir: (a) araştırmanın sıkıntı ya da zarar yaratması öngörülmediğinde ve araştırma: eğitim ortamlarında kullanılan normal eğitim çalışmaları, müfredat ya da sınıf yönetimi yöntemlerinin araştırılmasını; sadece isimsiz anketler, doğal gözlemler ya da arşiv araştırmaları gibi sonuçların açıklanmasının katılımcıları riske sokmadığı ya da ekonomik durumuna, işine ya da unvanına zarar vermeyeceği ve gizliliğin korunduğu çalışmaları; ya da katılımcıların işini riske atmayan kurumlarda yürütülen, iş ya da kurum etkinliğiyle ilgili etmenleri inceleyen, gizliliğin korunduğu çalışmaları kapsıyorsa ya da (b) yasal ya da kurumsal düzenlemelerce izin verildiğinde.

9.6 Araştırma Katılımcılarını Teşvik Etmek

(a) Psikolog araştırmaya katılım için aşırı ya da uygunsuz ekonomik ya da başka teşvikler sağlamaktan (özellikle bu teşvikler katılımı zorunlu hale getirecek gibiyse) kaçınır.

(b) Psikolog mesleki hizmeti araştırma için teşvik olarak kullandığında, hizmetin özellikleri kadar risklerini, zorunluluklarını ve sınırlarını da açıklar.

9.7 Araştırmada Yanıltma

(a) Yanıltma teknikleri sadece çalışmanın bilimsel, eğitimsel ya da uygulama değerleri açısından işlevsel olduğu durumlarda, eğer öyle bir kurum varsa, kurumsal onay alınarak kullanılır.

(b) Psikolog, araştırmasının fiziksel acı ya da ciddi duygusal strese neden olacağını öngördüğü durumlarda katılımcıları bu konuda yanıltmaz.

(c) Psikolog, deneyin düzenlenmesi ve yürütülmesi için gerekli olan herhangi bir yanıltmayı katılanlara olabildiğince erken açıklar. Bunun katılımın sonunda yapılması yeğlenir ve katılımcıların isterlerse verilerini geri almalarına izin verilir.

9.8 Çalışmalar Hakkında Katılanları Bilgilendirmek

(a) Psikolog katılımcılara araştırmanın özellikleri ve sonuçları ile ilgili uygun bilgileri elde etmeleri için olanak sunar ve katılımcılar açısından herhangi bir yanlış anlamayı

gidermek için olanaklıysa araştırmanın sonunda onları bilgilendirir.

(b) Psikolog, araştırma yöntemlerinin katılımcıya zarar verdiğinin farkına varınca bu zararı en aza indirmek için gerekeni yapar.

9.9 Araştırmadaki Hayvanların Kullanım ve Bakımı

(a) Psikolog, hayvanların ilgili yönetmeliklere, ve mesleki standartlara göre bakımını üstlenir, bu standartlara göre hayvanları araştırmalarında kullanır ve elden çıkarır.

(b) Araştırma yöntemleri konusunda eğitim görmüş ve laboratuvar hayvanlarının bakımında deneyim kazanmış psikolog, hayvanlarla ilgili her tür işlemi denetler. Ayrıca, hayvanlara eziyet edilmeden bakılması ve sağlıklı bir ortamda tutulmalarından sorumludur.

(c) Psikolog, denetimi altında olan ve araştırmaları sırasında hayvanları kullanan herkesin, araştırma yöntemleri ve hayvan türüne uygun bakım konusunda eğitim almalarını sağlar.

(d) Psikolog, hayvan deneklerin rahatsızlık duymalarını, hastalanmalarını ve acı çekmelerini en aza indirmek için gerekli önlemleri alır.

(e) Ancak izlenebilecek daha az zarar veren başka bir işlem yoksa ve araştırmanın amacı bilimsel ve eğitsel bir değer içeriyorsa hayvanların acı çekmelerine, strese girmelerine ve gereksinimlerinden yoksun kalmalarına neden olan araştırmalar yapılabilir.

(f) Cerrahi işlemler anestezi ile uygulanır; enfeksiyonu önleyici ve acıyı mümkün olduğunca azaltan teknikler cerrahi müdahale sırasında ve sonrasında uygulanır.

(g) Denek olarak kullanılan hayvanın yaşamına son verilmesi gerektiğinde; bu, acıyı olabildiğince azaltacak, önceden onaylanmış işlemler çerçevesinde, çabuk bir şekilde yapılır.

9.10 Sonuçları Rapor Etme

(a) Psikolog, araştırma verilerini uydurmaz ya da sonuçları saptırmaz.

(b) Psikolog, yayınladığı veri ve sonuçlarda önemli yanlışlar saptarsa; bu hataları düzeltmek için uygun adımları atar: düzeltme yazısı yazmak, yazısını geri çekmek, vb.

9.11 Kaynak Hırsızlığı

Psikolog, başkasına ait çalışmalar ya da bilgilere atıfta bulunsa bile, bunların önemli öğelerini kendi eseriymiş gibi göstermez. Yapılan alıntılarını uygun olarak belirtir ve atıfta

bulunur.

9.12 Yayın Hakkı

- (a) Psikolog, yalnızca kendi eseri olan ya da katkıda bulunduğu çalışmalar için sorumluluk ve hak iddia eder. Buna yazarlık hakkı da dahildir.
- (b) Baş yazarlık hakkı, kişinin konumu ne olursa olsun, o çalışmada konuyla ilgili en çok bilimsel ya da mesleki katkısı olan kişiye verilir. Diğer yayın hakları kişilerin söz konusu çalışmadaki katkıları oranında sıralanır. Bölüm başkanlığı gibi, kurumsal bir konumun gerektirdiği yetki, tek başına yazarlık hakkını gerektirmez. Diğer katkılar dipnotlarda ya da önsözlerde uygun şekilde belirtilir.
- (c) İstisnai durumlar dışında, büyük ölçüde bir öğrencinin uzmanlık ya da doktora tezine dayanan çok yazarlı bir makalede, eğer araştırmanın orijinal fikri kendininse, bu öğrenci başyazar olarak belirtilir. Akademik danışmanları, araştırma ve yayınlama süreci boyunca öğrencilerle yayın hakkını konuşurlar.

9.13 Aynı Verilerden Birden Fazla Yayın Yapmak

Psikolog önceden yayınlanmış verileri, orijinal veri olarak sunamaz. Daha sonra aynı veriler önceki bir çalışmada kullanıldığı belirtilerek yeniden yayınlanabilir.

9.14 Verilerin Paylaşımı

Psikolog, araştırma sonuçlarını yayınladıktan sonra sonuçların dayandığı verileri, üzerinde yeniden çalışmak ve kalıcı bilgilere ulaşmak isteyen meslektaşlarından saklamaz ve katılımcıların gizliliğini koruyarak yeniden analize açar. Bu verilerden yararlanmak isteyen psikolog, verileri sadece belirtilen şekilde kullanır ve orijinal veri olarak sunmaz.

9.15 Yayınları Değerlendirenler

Sunum, yayın, ya da araştırma fonu için sunulan bilgileri ya da araştırma tekliflerini inceleyen psikolog, bu bilgileri sağlayan kişilerin gizlilik ve tescil haklarına saygı duyar.

III. ETİK SORUNLARIN/KONULARIN ÇÖZÜLMESİ

10. Psikoloğun Çalışmalarının Kötüye Kullanılması

Psikolog, çalışmalarının kötüye kullanıldığını ya da yanlış sunulduğunu öğrenirse; bunu düzeltmek ve en aza indirmek için gerekeni yapar.

11. Etik ve Yasal Talepler Arasındaki Uyuşmazlıklar

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

Psikoloğun etik sorumlulukları yasa, düzenlemeler ya da başka yasal yetkilerle çelişirse; Etik Yönetmeliği'ne başvurarak uyumsuzluğu çözme yolunda adım atar. Uyumsuzluk bu yollarla çözülemeyecek durumda ise; psikolog yasanın, düzenlemelerin ya da diğer yasal yetkilerin gerektirdiklerine bağlı kalır.

12. Etik ve Kurumsal Talepler Arasındaki Uyumsuzluklar

Psikoloğun üyesi olduğu organizasyonun talepleri ile bu Etik Yönetmeliği uyuşmuyorsa; psikolog uyumsuzluğun niteliğini açıklar, Etik Yönetmeliği'ne bağlılığını belirtir ve mümkün olduğu ölçüde Etik Yönetmeliği'ne en uygun şekilde uyumsuzluğu çözer.

13. Etik Kurallarının İhlallerinde İlk Adım

Psikolog, başka psikologların etik kurallarını ihlal ettiklerine inandığı zaman, resmi bir çözüme başvurmadan önce o kişinin dikkatini konuya çekerek, uyarır.

14. Etik İhlallerin Bildirilmesi

Herhangi bir etik ihlal bir kişiye ya da bir kuruma önemli ölçüde zarar verdiyse ya da verecek gibiyse ve 13 numaralı kuralda tanımlandığı gibi çözülmüyorsa; psikolog TPD Etik Kuruluna ilgili Etik Süreç Yönetmeliğine uygun biçimde şikayette bulunur.

15. Etik Kurulla İşbirliği Yapma

Hakkında soruşturma başlatılan psikolog, TPD Etik Kurulu ile işbirliği yapar. Bu gibi durumlarda; Etik Kurulu, değerlendirme sonucu alınana kadar her iki tarafın da onurunun korunması için gerekli adımları atar ve gizlilik ilkesini esas alır. İşbirliği içinde bulunmamak başlı başına bir etik ihlaldir.

16. Uygunsuz Şikayetler

Psikolog, Etik Kurula dikkatsiz bir biçimde, uygun olmayan ya da bilinçli olarak gerçekleri çarpıtan şikayetlerde bulunmaz; bu tür davranışları desteklemez.

17. Şikayet Eden ve Şikayet Edilenlere Karşı Haksız Ayrımcılık

Psikolog, soruşturmaya alınmış kişilerin iş ya da eğitim durumlarını etkileyebilecek bir ayrımcılığa yol açmaz. Ancak etik soruşturma sonrasında, sonuçların gerektirdiği adımları atar.

18. Yürürlük

TPD Etik Yönetmeliği 18 Nisan 2004 tarihindeki Genel Merkez Genel Kurulu'nda kabulü sonrasında TPD Yayın Organlarında TPD ve Türk psikoloji kamuoyuna duyurularak yürürlüğe girer ve eşzamanlı olarak aynı Dernek organı tarafından kabul

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.

edilerek yürürlüğe girecek TPD Etik Süreç yönetmeliği ile birlikte uygulanır.

18 Nisan 2004 tarihinde yapılan 27. Olağan Genel Kurul'da kabul edilmiştir.